

به نام خدا

حمایت و حفاظت از اموال فرهنگی در خلال مخاصمات مسلحانه

نویسندگان:

عرفان شریفی

دکتر سیروس نورایی

حقوق معنوی این اثر برای دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمانشاه محفوظ می‌باشد.

سرشناسه : شریفی، عرفان، ۱۳۴۹ -
 عنوان و نام پدیدآور : حمایت و حفاظت از اموال فرهنگی در خلال مخاصمات مسلحانه
 مشخصات نشر : تهران : هوشمند تدبیر، ۱۳۹۴.
 مشخصات ظاهری : ۱۵۲ ص.
 شابک : 978-600-7879-61-0
 وضعیت فهرست نویسی : فنیای مختصر
 یادداشت : فهرست نویسی کامل این اثر در نشانی: <http://opac.nlai.ir> قابل دسترسی است
 شناسه افزوده : نورایی، سیروس
 شماره کتایشناسی ملی : ۳۸۵۳۵۵۹

عنوان کتاب : حمایت و حفاظت از اموال فرهنگی در مخاصمات مسلحانه
 تألیف و گردآوری : عرفان شریفی، دکتر سیروس نورایی
 ناشر : هوشمند تدبیر
 همکار ناشر : مؤسسه پارسا مبتکر گام اول
 مدیر مسئول : محمد قجر
 مدیر اجرایی : محمد صدیق سپهری نیا
 صفحه آرا : فهیمه یعقوبی
 طراح جلد : سیده محبوبه حسینی
 سال و نوبت چاپ : ۱۳۹۴ / اول
 شمارگان : ۱۰۰۰
 شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۷۸۷۹-۶۱-۰
 قیمت : ۱۰۲۰۰۰ ریال
 آدرس : میدان انقلاب، ضلع شمال غرب میدان، جنب بانک رفاه، پلاک ۵۹، طبقه ۲، واحد شرقی
 تلفن : ۰۲۱-۶۶۵۶۲۰۴۴-۶۶۵۶۲۶۳۹
 وب سایت : www.parsamega.ir

فهرست مطالب

۷.....	پیشگفتار.....
۹.....	مقدمه.....
۹.....	شرح موضوع.....
۱۰.....	چرا این موضوع.....

فصل اول: کلیات و تعاریف

۱۵.....	تعاریف.....
۱۵.....	معنای لقوی حمایت.....
۱۷.....	تعریف فرهنگ.....
۱۹.....	حمایت از اموال فرهنگی.....
۱۹.....	مخاصات مسلحانه.....
۲۰.....	تاریخچه حمایت از اموال فرهنگی در مخاصات مسلحانه.....
۲۰.....	دوران قبل از جنگهای جهانی.....
۲۵.....	جنگ جهانی اول.....
۲۸.....	جنگ جهانی دوم.....

فصل دوم: رژیم حقوقی حمایت و حفاظت از اموال فرهنگی در مخاصات مسلحانه در اسناد بین الملل

۳۳.....	کنوانسیون های ژنو.....
۳۳.....	پیشینه کنوانسیون های ژنو.....
۳۵.....	بررسی کنوانسیون چهارم ژنو.....
۳۵.....	غیر نظامیان در مخاصات مسلحانه.....
۳۸.....	بیگانگان.....
۳۹.....	پناهندگان.....
۴۰.....	کنوانسیون چهارم ژنو.....
۴۵.....	پروتکلهای اول و دوم الحاقی به کنوانسیون های ۱۹۴۹ ژنو.....
۴۵.....	هدف پروتکل اول.....
۴۶.....	قواعد جدید پروتکل اول.....
۴۷.....	هدف پروتکل دوم.....
۴۷.....	قواعد جدید پروتکل دوم.....
۴۹.....	حمایت از اشیای فرهنگی و مکانهای عبادت در زمان جنگ.....

سند نهایی کنفرانس بین دول در مورد حمایت از اموال فرهنگی به هنگام نزاع مسلحانه ۱۹۵۴ لاهه و قرارداد	
حمایت از اموال فرهنگی به هنگام نزاع مسلحانه	۵۱
سند نهایی کنفرانس ۱۹۵۴	۵۱
موضوع قرارداد	۵۲
اموال فرهنگی	۵۳
ثبات اموال فرهنگی زیر چتر حمایت خاص	۵۸
مصونیت و رفع مصونیت اموالی که زیر چتر حمایت خاص قرار دارد	۶۰
علامت گذاری و کنترل	۶۱
قلمرو اجرایی و اجرای قرارداد	۶۲
قلمرو اجرایی	۶۲
اجرای قرارداد	۶۳
ضمانت اجرا	۶۶
اجرای عملی قرارداد با شرع نزاع مسلحانه	۷۰
صلاحیت کنترل	۷۰
قدرتهای حمایتگر	۷۱
اختیارات	۷۲
کمیسرهای عمومی	۷۲
اختیارات	۷۳
بازرسان و خبرگان	۷۴
هزینه ها	۷۴
ضمانت اجرای کنترل	۷۶
وظیفه طرفهای قرارداد به هنگام نزاع مسلحانه	۷۷
کنوانسیون حمایت از میراث های جهانی (کنفرانس عمومی سازمان تربیتی، علمی و فرهنگی ملل متحد	
متعقد در پاریس هفدهمین اجلاس خود مورخ ۱۷ اکتبر تا ۲۱ نوامبر ۱۹۷۲)	۸۲
تعاریف میراث فرهنگی و طبیعی	۸۳
حمایت ملی و حمایت بین المللی از میراث فرهنگی و طبیعی	۸۴
کمیته بین الدول برای حمایت از میراث فرهنگی و طبیعی جهان	۸۶
صندوق حمایت از میراث فرهنگی و طبیعی جهان	۹۱
شرایط و چگونگی کمک بین المللی	۹۳

برنامه های آموزشی	۹۶
گزارش ها	۹۶
مقررات نهایی	۹۷

فصل سوم: اقدامات بین المللی برای حمایت و حفاظت از اموال فرهنگی

اقدامات قضایی: دادگاههای بین المللی کیفری	۱۰۳
منشور دادگاه نظامی بین المللی نورنبرگ	۱۰۳
منشور توکیو	۱۰۴
اساسنامه های دادگاه های کیفری بین المللی ویژه	۱۰۶
دادگاه بین المللی یوگسلاوی سابق	۱۰۶
دادگاه بین المللی رواندا	۱۰۹
طرح قانون جنایت علیه صلح و امنیت بشریت	۱۱۳
اساسنامه دیوان کیفری بین المللی	۱۲۷
فرآیند تدوین و تصویب اساسنامه رم	۱۲۸
مشخصات و ماهیت اساسنامه رم	۱۳۰
محتوا و مهمترین مسائل اساسنامه رم	۱۳۰
مسائل مربوط به صلاحیت دیوان	۱۳۱
جرایم تحت صلاحیت دیوان کیفری بین المللی	۱۳۳
ارتباط دیوان با شورای امنیت	۱۳۵
تشکیلات دیوان	۱۳۶
همکاری های بین المللی با دیوان	۱۳۶
مسئولیت کیفری عاملان تخریب اموال فرهنگی	۱۳۸
نتیجه گیری و پیشنهاد	۱۴۳
منابع و مأخذ	۱۴۹
منابع فارسی	۱۴۹
منابع لاتین	۱۵۰
قوانین و آیین نامه ها	۱۵۱

پیشگفتار

در علم تاریخ رسم بر این است که فرهنگ و تمدن را به دوره هزار ساله تقسیم می کنند تا هویت و تمایز ادوار تاریخی را مشخص نمایند. فرهنگ خود پایه ترقی و توسعه است و به صورتی دقیق روند روبه رشد تمدن را هدایت گراست. فرهنگ هر نسل همانند بارانی زندگی بخش هر عصر را بارور می کند فرهنگ امروزین نیز از روشنایی های گذشته حیات گرفته است و تنها تعاطی با درون مایه های قانون مندی و سرایا انسانی از راه فرهنگ میسر می شود. فرهنگ نمایی حیات بخش اما انتقادی و منطبق با امر واقع از زیست عقلانی است و بدون آن رفتارهای انسانی دچار خلأ و خلل خواهد شد زیرا گذشته چراغ راه آینده نیست. این سرمایه اجتماعی که در منطق و قانون نیابتی مورد دستبرد و دست اندازی باشد در ابعادی از اموال "اشیاء" دست نوشته ها "نمادها" نهادها و... گسترش یافته است.

باید پذیرفت که فرهنگ وجوه متفاوتی دارد و از این زاویه هیچ ملت و تمدنی بدون فرهنگ قابل تصور نیست ایراد اصولی بر سره و ناسره بودن فرهنگ هاست که گاهی نیاز به بازسازی و یا تخریب پیدا می کند. در اینجا است که در آینه افکار گذشتگان بعنوان میراث "خوبی ها را گسترش و پلشتی ها را پالایش می کنیم تا شاید نقش خویش را در پی این همه نقش و نگار بیابیم. به این انگیزه قوانین از میراث فرهنگی حمایت می کنند تا بدمستی بدمستان آینه عبرت قرار گیرد. میراث ها در بین ملت ها جایگاهی یکتا و بی همتا دارند به این اعتبار که هیچ جنبه ای از زندگی ما بدون تاثیر پذیری از آن متصور نیست.

در ژرف بینی نسبت به آنچه گذشته است و در پیش بینی آنچه مایه عبرت است تعبیری به خود می گیرد که ژرفای اندیشه مردم و ملتی را به شعله تابناک عقلانیت هدایت می نماید و از این مدخل فرهنگ پیامی که در دل دارد به گوش جهانی میسرساند که می بایست حمایت کننده میراث فرهنگی باشند.

صدها درس شامل گسسته پاره هایی از اشیاء "اموال" "نمادها" و باورها روحی همیشگی در کالبد انسانی می دهد هر چند نمادها و نهادهای فرهنگی به این ژرفا و پهنا تنها نماد نیستند و درسهایی از پرورش اندیشه های امروز و فردا خواهد بود.

فرهنگ حداقل در سپهر رویاها بخود بالندگی و پویندگی و تن از نوع بربریت و رویگردانی از علل غیر انسانی داده آن مسله ای که در حقوق بنام قانون نامیده شده است. صدای پای تاریخ بشریت که در وجود میراث های فرهنگ حکاکی شده ندا در داده است که انسان چیست؟ و چگونه باید باشد؟

تازه آموزش در آموزشگاه میراث فرهنگی همین مسله است و نه تداعی معانی و باز سازی وقایعی که ارزش صرف تاریخی داشته و تقلیل آن در رویه جهانگردی مرفه و بی درد دیده می شود. به همین دلیل فرهنگ ابعاد متضاد و ناسازگاری از حیات پیچیده بشری بدست داده است از همه نامبارک تر اینکه عظمت میراث فرهنگی مورد تخریب قرار می گیرد که بطور اصولی در روحیه تروریست ها یا در خلال جنگ تبلور یافته است. بر این اساس پشتیبانی های لازم و کافی از جانب قوانین واقعیتهای انکار ناپذیر و دست آوردی فرهنگی برای بشریت است.

تحقیق و تحلیل قوانین حمایت از اموال فرهنگی در خلال مخاصمات مسلحانه بصورت بخشی و نه تمام جنبه های فرهنگی کاری بس ارزشمند از سوی دانش آموخته دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمانشاه آقای عرفان شریفی است. این پژوهش جمیع قوانین موجود بین المللی پیرامون موضوع مورد بحث را بررسی نموده که مطالعه آن زوایای ناشناخته حقوقی را بیان کرده است و از این جهت باید به نویسنده اثر در پی تلاش وافرش خسته نباشید گفت.

دکتر سیروس نورایی

عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی

مقدمه

شرح موضوع

گرچه جنگ در سیر تاریخ بشر به عنوان تنها راه حل تعارضات و مشکلات اقوام و ملل گوناگون مورد نكوهش اندیشه خلاق اندیشمندان و احساس بارور مصلحان قرار گرفته است اما اجتناب ناپذیری جنگ را در برخی از شرایط نمی توان انکار کرد و لذا انسان معاصر در مرحله اول برای جلوگیری از وقوع و در مرحله ثانی برای محدود ساختن آثار آن راه حلهای گوناگونی را جستجو کرده که مهمترین آنها تدوین شرایط و قوانین جنگ و یا تنظیم قراردادهایی جهت ضمانت اجرای تجاوز از مقررات جنگ بوده است. از جمله تلاشهای چشمگیر در زمینه تحدید آثار جنگ پس از افول نازیسم در آلمان توجهی عمیق تر به ارزش میراثهای فرهنگی جامعه بشری است که گرچه قبلاً نیز بدان تا حد زیادی توجه شده بود اما ترقی صنعت تسلیحاتی به خصوص در جنگ دوم جهانی و وقوع بمبارانهای بسیار و عدم مصونیت شهرها و بناهای تاریخی از حملات هوایی موجب شد تا دول مختلف در قرارداد ۱۹۵۴ لاهه به مسئله میراث فرهنگی توجه کنند و اصول مشخصی را در این زمینه عنوان نمایند. لازم به ذکر است که در سالهای قبل از ۱۹۵۴ نیز در این خصوص اسناد بین المللی مختلفی به تصویب دولتها رسید که از جمله آنها می توان به دستورالعمل لیبر (۱۸۶۳)، اعلامیه بروکسل (۱۸۷۴)، نظامنامه انستیتو حقوق بین الملل آکسفورد (۱۸۸۰)، کنفرانسهای بین المللی صلح لاهه (۱۸۹۹ و ۱۹۰۷)، معاهده حمایت از مؤسسات هنری و علمی و بناهای تاریخی (بیمان رئویج- ۱۹۳۵) و طرح مقدماتی کنوانسیون بین المللی حمایت از بناهای تاریخی و آثار هنری (۱۹۳۶) اشاره نمود. اما مهمترین کنوانسیون در این زمینه همان « قرارداد حمایت از اموال فرهنگی به هنگام نزاع مسلحانه» است که در سال ۱۹۵۴ در لاهه به تصویب دول امضاکننده رسیده متکی بر سند نهایی کنفرانس بین دولتها در مورد حمایت از اموال فرهنگی به هنگام نزاع مسلحانه است. با توجه به آنکه کشور ما از جمله کشورهای نادر جهان است که دارای غنای عظیم فرهنگی است و جای پای این فرهنگ کهن و غنی را می توان در گوشه و کنار کلیه شهرهای ایران که خود نیز هر یک اثری تاریخی هستند دید، لذا تعهد بر حفظ این آثار به خصوص به هنگام جنگ که تهدیدی دائمی برای تمدن بشری و میراث های فرهنگی جامعه انسانی است بیش از پیش به

چشم می خورد و به همین دلیل، در کنار اقدامات داخلی، مهمترین گام در زمینه بین المللی توجه به اجرای دقیق مقرراتی است که علی رغم ابهامات و ایرادها می توانند آثار نامطلوب جنگ را بر میراث فرهنگی جوامع کاهش دهند.

بر این اساس در تحقیق حاضر ضمن بررسی قواعد و قوانین بین المللی نگاهی به نارسایی ها و ایراد های آنها و نیز اجرای این قراردادهای توسط دول مختلف خواهیم پرداخت لازم به ذکر است که حقوق ایران و نظر دکترین حقوق نیز در این باره خواهد آمد بر این اساس سوال اصلی تحقیق حاضر این است که کنوانسیون ها و قراردادهای بین المللی در حمایت و حفاظت از اموال فرهنگی کدامند و نحوه اجرای آنها در بین کشورهای در حال مخاصمه چگونه است؟

چرا این موضوع

هر چند امروزه مطابق قواعد حقوق بین الملل عملیاتی که نام جنگ دارد تحریم و ممنوع شده است ولی هنوز هم در نوع مجاز آن یعنی دفاع مشروع و یا سایر انواع تغییر شکل یافته آن، انسان ها کشته می شوند، خانه ها و مزارع ویران می گردند، منابع و ذخایر از بین می روند و اموال و آثار فرهنگی به شدت آسیب می بیند.

ضرورت تعهد به حفظ مکان ها و اموال فرهنگی به هنگام جنگ، به ویژه جنگ های امروزی که بمب های مخرب و موشک های مورد استفاده در آنها تهدیدی دایمی برای تمدن بشری و میراث فرهنگی جامعه انسانی به شمار می آیند، بیش از پیش به چشم می خورد. به همین دلیل، در کنار اقدامات داخلی، مهمترین گام در زمینه بین المللی توجه به قواعد و مقرراتی است که می توانند آثار نامطلوب جنگ را بر مکان های فرهنگی کاهش دهند.

لازم به ذکر می باشد که راجع به این موضوع، در قالب پژوهش به تفصیل بحث و بررسی انجام نشده است و یا اگر مطلبی وجود دارد، به طور مفصل و کامل به این بحث نپرداخته و لذا نگارنده هدف خود را از این تحقیق بحث و بررسی مفصل از این موضوع دانسته، گرچه مدعی این امر نمی باشد که این تحقیق به طور جامع و مانع به موضوع حمایت و حفاظت از اموال فرهنگی در خلال مخاصمات مسلحانه پرداخته است اما هدف واقعی، تجزیه و تحلیل قراردادهای و معاهده های مربوط به حمایت و حفاظت از اموال فرهنگی در مخاصمات مسلحانه و بیان

استثنائات مربوط به این حمایت می باشد. به علاوه با توجه به اینکه بعضا مواد کنوانسیون های موجود در درگیریهای مسلحانه بین کشورها نادیده گرفته می شود و شاهد تخریب اموال فرهنگی در این مخاصمات هستیم همین امر انگیزه یی برای نگارنده گردیده است تا درباره این موضوع و جنبه های حمایتی آن تحقیق کند و پاسخ حقوقی مناسب به ابهامات و اشکالات موجود بیان دارد.